

En anmälan som inte är komplett eller där överförmyndaren inte finner att det finns ett behov av god man eller förvaltare leder till att ärendet avskrivs.

Det är därför mycket viktigt att Överförmyndarnämnden får in alla uppgifter som behövs för att *dels* kunna styrka att det finns behov av en god man eller förvaltare, *dels* krävs dessa uppgifter för att förvaltningen ska kunna hitta en lämplig god man/förvaltare för just det specifika ärendet.

Nedan finner du en checklista på hur du bör gå tillväga om du får en förfrågan om uppgifter från Överförmyndarnämnden rörande god man eller förvaltare.

Se särskilt om sekretess under rubriken till höger - SEKRETESSEN BRYTS.

Checklista för utlämnande av uppgift

Uppgift finns hos socialtjänsten:

Om uppgift om den hjälpbehövande finns hos socialtjänsten.

- Skriv ett yttrande som innehåller de uppgifter som checklistan "Uppgifter för anmälan" nedan beskriver.
- Tänk på att det tydligt ska framgå varför en person behöver god man eller förvaltare.
- Skicka yttrandet till Överförmyndarnämnden i den kommun där huvudmannen är folkbokförd.

Uppgift finns inte hos socialtjänsten:

Om uppgift om den hjälpbehövande inte finns hos socialtjänsten.

- Skriv ett yttrande där det framgår att socialtjänsten inte har några uppgifter om den hjälpbehövande.
- Skicka yttrandet till Överförmyndarnämnden i den kommun där huvudmannen är folkbokförd.

Checklista - Uppgifter för anmälan

Använd i första hand anmälningsblanketten för anmälan om god man och förvaltare.

- ekonomiska förhållanden
- bostadssituation
- hälsotillstånd (som påverkar möjligheten att själv sköta sina angelägenheter)
- ev. funktionshinder
- social situation
- hur personen i behov av god man och förvaltare fungerar i sin vardag
- på vilket sätt personen, i behov av god man och förvaltare, saknar förutsättningar att själv ta ansvar för sina angelägenheter
- vad den enskilde behöver hjälp med genom god man eller förvaltare (så specifik som möjligt)

- information om personer som känner väl till personens situation, så som släktingar, kontaktperson på boende, m.fl.
(observera kort och koncist – ej onödigt info)

BEHOVET AV GOD MAN

För att en person ska få en god man förordnad för sig av hälsoskäl krävs det att fem förutsättningar är uppfyllda. Dessa förutsättningar är:

Hälsotillstånd

Den som är i behov av hjälp måste ha ett hälsotillstånd som gör att det finns ett behov av hjälp, så som fysisk eller psykisk sjukdom eller försvagat hälsotillstånd. En person som till exempel kommer från ett annat land, är ny i Sverige och inte kan språket kan självklart vara i behov av hjälp, men hjälpbehovet för en god man är inte uppfyllt bara på grund av detta utan det måste även finnas ett hälsotillstånd i botten som är orsaken till behovet av hjälp.

På grund av hälsotillståndet behöver hjälp

Hälsotillståndet måste även vara orsak till att den hjälpbehövande är i behov av hjälp.

Hjälp med att bevaka rätt, förvalta egendom och sörja för person

Personen ska dessutom vara i behov av hjälp med att bevaka sina rättsliga och ekonomiska angelägenheter.

Behov av hjälp

Kan den enskilde själv övervaka den hjälp han eller hon får ska domstolen överväga om den hjälpbehövande kan få hjälp på annat sätt än genom god man. Ett exempel, om huvudmannen förstår, kan tänkas vara genom en fullmakt.

Samtycke

Genom läkarintyget om god man framgår om den enskilde förstår vad ett godmanskap innebär eller inte. För dig som arbetar inom socialtjänsten kan det många gånger vara så att du inte har tillgång till läkarintyget och du får då försöka bilda dig en uppfattning om hur mycket personen förstår. Om personen förstår så krävs hans eller hennes samtycke för att ett godmanskap ska kunna anordnas (inrättas).

Om personen inte förstår innebörden av ett godmanskap kan denne inte heller lämna samtycke till ett godmanskap, då kan domstolen ändå anordna ett godmanskap.

BEHOVET AV FÖRVALTARE

Förvaltarskapet tillkom 1989 och ersatte därmed omyndighetsförklaringen. Anledningen till införandet av förvaltarskapet var att omyndighetsförklaringen ansågs alltför ålderdomlig och ingripande.

Skillnaden mellan förvaltarskap och godmanskap är att förvaltarskapet är en tvingande hjälpåtgärd medan godmanskapet är en helt frivillig stödåtgärd för den enskilde.

Förvaltarskapet bygger på godmanskapet men är till skillnad från godmanskapet en tvångsåtgärd från samhällets sida. Den som får förvaltare mister i princip all sin rättshandlingsförmåga, förmågan att själv med bindande verkan till exempel ingå olika avtal. Förvaltarskapet omprövas även varje år av överförmyndarnämnden.

Förutsättningarna för förvaltarskap är:

Alla förutsättningar för att få god man är uppfyllda

För att förvaltarskapet ska bli aktuellt krävs det att alla de förutsättningar som krävs för att ett godmanskap ska anordnas är uppfyllda. Eftersom förvaltarskapet är en tvångsåtgärd krävs det dock inte att den hjälpbehövande själv samtycker till förvaltarskapet.

Är ur stånd att vårda sig och sin egendom

När en person inte klarar av att sköta sig själv eller sin egendom innebär det att personen inte har kapacitet att handla rationellt rörande sig själv eller sin egendom. Det är inte tillräckligt med att en person till exempel missköter sin ekonomi. Förutsättningarna, rekvisiten, är vad man inom juridiken brukar kalla kumulativa, det innebär att alla förutsättningar måste vara uppfyllda. Om en person med andra ord är i behov av stöd genom en god man, inte kan få hjälp på annat sätt samt tar irrationella beslut som innebär skada för sig själv eller sin egendom, då är det dags att se om personen kanske behöver hjälp genom en förvaltare.

Förvaltarskapet är många gånger även till för att skydda huvudmannen mot att andra människor utnyttjar honom eller henne.

Det är inte tillräckligt med god man

Ofta kan det verka som om en person är i behov av förvaltare, men många gånger är det tillräckligt med att personen får stöd av en god man. Man bör alltid titta på hur den enskilde ställer sig till ett godmanskap, och om detta är ett alternativ, innan förvaltarskap blir aktuellt.

Den hjälpbehövande kan inte få hjälp på ett mindre ingripande sätt

Förvaltarskapet grundar sig på principen om minsta ingripande åtgärd. Det innebär att en person endast ska ha förvaltare om han eller hon inte kan få hjälp på något annat mindre ingripande sätt än förvaltarskap.

DELEGATION

Socialnämnden kan uppdra åt ett utskott eller tjänstemän att göra anmälan till överförmyndaren om behovet av god man eller förvaltare. Uppgiften kan delegeras till tjänsteman, förslagsvis arbetsledare.

Det är viktigt att anmälningsskyldigheten blir känd bland personalen i de olika verksamheterna liksom vem som ska göra en sådan anmälan.

Nämnden har även skyldighet att göra en framställning eller ansökan till tingsrätten i det fall någon åtgärd behöver vidtas i fråga om vårdnad eller förmynderskap för en underårig. Den uppgiften kan inte delegeras till utskott eller tjänsteman hos nämnden.

SEKRETESSEN BRYTS

Anmälningsskyldigheten innebär att sekretessen bryts. Det gäller innehållet i anmälan om behov av en god man eller förvaltare samt när överförmyndaren begär upplysningar från nämnden.

Överförmyndaren bestämmer själv vilka uppgifter som behövs från socialtjänsten. Det innebär att socialnämnden är skyldig att lämna ut begärda uppgifter (FB 16 kap. 10 §).

Som exempel kan nämnas det förhållandet att överförmyndaren behöver uppgifter för att ta ställning till beslut om skärpande föreskrifter beträffande en underårigs egendom.

Värt att notera är att överförmyndaren inte har en motsvarande uppgiftsskyldighet gentemot socialnämnden, men ändå alltid inom ramen för vad lagstiftningen tillåter söker samarbete för den enskildes bästa.

INTERIMISTISKA BESLUT

Det kan visa sig att den enskildes angelägenheter kräver omedelbar vård eller att ett dröjsmål uppenbarligen skulle medföra fara för dennes person eller egendom.

I sådana situationer ska socialnämnden anmäla att det föreligger ett omedelbart behov av god man eller förvaltare. Socialnämndens anmälan ska göras till överförmyndaren även när det gäller behovet av ett interimistiskt beslut. Tingsrätten kan då fatta ett interimistiskt beslut om god man eller förvaltare i de fall ett slutligt beslut inte kan ges omedelbart.

Som exempel på en situation där detta kan bli aktuellt kan nämnas att den enskilde riskerar att vräkas från sin bostad eller av oförstånd utnyttjas ekonomiskt, t.ex. luras att ge bort hela sin pension eller banktillgodohavande och därmed kommer att sakna medel till sin försörjning.

GÄLLANDE BARNS EGENDOM

Förmynderskap

Barn under 18 år är underåriga och omyndiga. Ett omyndigt barn saknar som regel rättslig handlingsförmåga. Med rättslig handlingsförmåga menas, som sagts ovan, att själv kunna företa rättshandlingar såsom att ingå avtal, sätta sig i skuld eller förvalta sin egendom. Däremot har ett barn rättskapacitet, vilket innebär att de kan förvärva rättigheter och skyldigheter t.ex. äga en fastighet.

Ett omyndigt barn måste således ha en ställföreträdare som kan företräda dess intressen och rätt. De flesta barn har sina föräldrar som ställföreträdare. Föräldrarna ansvarar, såsom vårdnadshavare, för barnets person det vill säga försörjning, omvårdnad och fostran. Som förmyndare ansvarar de för förvaltning av barnets tillgångar och angelägenheter som rör tillgångarna och företräder också barnet rättsligt.

Föräldrars förvaltning

Lagstiftningen utgår från att de flesta föräldrar förvaltar sitt barns tillgångar på ett betryggande sätt. Den grundläggande regeln är därför att föräldrars förvaltning av sitt barns tillgångar inte behöver kontrolleras så länge de understiger ett värde motsvarande åtta prisbasbelopp. I praktiken kommer tillsynen därför att koncentreras på föräldrars förvaltning där barnet har egna tillgångar till ett högre värde eller om barnet helt eller delvis äger en fastighet, bostadsrätt eller tomträtt. Detsamma gäller om det som villkor i testamente eller gåvobrev anges att den egendom barnet erhåller ska stå under överförmyndarens kontroll.

Erfarenheten har visat att en liten grupp föräldrar inte förvaltar barnets tillgångar på ett betryggande sätt eller att deras levnadsförhållanden är sådana att det kan misstänkas att de inte förvaltar tillgångarna på ett betryggande sätt. Överförmyndaren har då både rätt och skyldighet att ingripa i föräldrarnas fria förvaltning genom beslut om skärpande föreskrifter. Ett sådant beslut innebär att barnets tillgångar spärras (FB 13 kap 19 §).

Beslut om skärpande föreskrifter såsom spärr av bankkonton kan fattas även om barnets tillgångar understiger åtta prisbasbelopp.

Socialtjänstförordningen

I socialtjänstförordningen stadgas det att Socialnämnden ska anmäla till överförmyndaren om den finner att förhållandena talar för att en förälder inte kommer att förvalta sitt barns egendom på ett betryggande sätt.

Om du som arbetar inom socialtjänsten ser att en förmyndare, förälder eller särskilt förordnad förmyndare inte sköter sitt barns egendom på ett bra sätt eller misstänker att förmyndaren kommer missbruka pengar som barnet kommer att få framöver ska du anmäla det till Överförmyndarnämnden.

Anmälan bör omfatta (rörande förmynderskap):

- vem förmyndaren/förmyndarna är
- barnets namn och personnummer
- på vilket sätt förmyndarna missbrukar barnets egendom
- samt övrigt för ärendet relevanta uppgifter

Tänk på att Överförmyndarnämnden kommunicerar skrivelsen som du lämnar in till förmyndaren/förmyndarna.